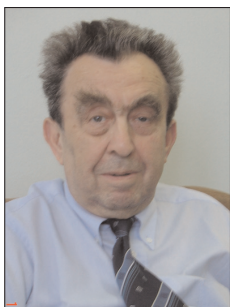

Athén: remények és kérdőjelek

Frenkl Róbert

Öszinte és jogos felháborodást keltett annak idején világszerte, amikor a Nemzetközi Olimpiai Bizottság Atlantának ítélte oda az 1996-os „aranyolimpia” megrendezésének a jogát. Általános vélekedés szerint Athént, az ókori olimpiák városát, az első – 1896-os – újkori játékok színhelyét illette volna meg ez a jog, de hát – ahogy ez keserű belenyugvással elhangzott – a Coca-Cola, a pénz erősebbnek bizonyult a morálnál. Szegényebbek lettünk egy illúzióval, az olimpiai mozgalom sem tudta kivonni magát a világot meghatározó tendenciák alól.

De a sport szimbolikus jelentőségét is jelzi, hogy 2004-ben Athén rendezheti meg a XXI. század első olimpiáját. Nagy rendező az élet. Sokak szerint jó, hogy így történt. Atlanta (1996) és Sydney (2000) lezárta a XX. századot, véget ért egy nagy korszak, ismét Athénban kezdődik meg az új időszámítás. Először kaphatunk átfogó információt arról, merre tart a világ sportja. A színhely jelképes üzenete pedig arról szól, hogy átmenetileg győzhetnek ugyan a morális megfontolásokat elvetők, de mindig van megújulás, van lehetőség az erkölcsi értékrend helyreállítására.

Athéntól sikeres olimpiát vár, remél a világ. Tizenhat nap sűrített élményein túl a sportszakmát és a közvéleményt is az foglalkoztatja, milyen választ ad Athén az olimpiai mozgalom jövőjét firtató kérdésekre.

A Nemzetközi Olimpiai Bizottság igyekszik ellenállni a ránehezedő nyomásnak, ami az új sportágak beocsátását, a program bővítését illeti.

A televízió térhódításával párhuzamosan jelentkezett a gigantizmus veszélye, amely azzal fenyegetett, hogy lehetetlen lesz adott szabályok között olimpiát rendezni, s egy bizonyos létszám fölött széthullanak a keretek. Megkezdődött a keserves munka, a versenyzőktől a kísérőig különböző technikákkal korlátozni a résztvevők számát. Sportági kvótákat szabtak meg, továbbra is megkövetelve, hogy az alapelv – az olimpia a legjobbak vetélkedése – mellett érvényesüljön az öt karika, a kontinentális megközelítés elve is. A létszámok korlátozásával azt is elérték, hogy új sportágakkal bővíthették a programot. Egyrészt a női sport egyenjogúsítása folytatódott – labdarúgás, vízilabda... –, másrészt bekerültek a világszerte igen népszerű régeb-

bi és új sportágak, mint az asztalitenisz, a tenisz, a strandröplabda, a triatlon és a mountain bike.

A folyamat azért is tűnik úgy, hogy nem megállítható, mert az olimpia műsorán való szereplés – figyelembe véve a hivatalos állami és a szponzori támogatásokat egyaránt – meghatározza egy sportág jövőjét. Az olimpiák iránti figyelem jelentős, s így az ebből adódó politikai üzenet az, ami fontos a kormányok számára, és ettől nem választható el a sport üzleti jellege. Egyfelől érthető, hogy a NOB azokat a sportágakat akarja megtartani, fejleszteni, amelyeket az immár több mint kétszáz tagország többségében üznek. Másfelől az is fontos, hogy klasszikus hagyományokkal, a testkultúrát tekintve jelentős értékekkel rendelkező sportágak megmaradhassanak a programban, akkor is, ha nem minden kontinensen van kultuszuk: ilyenek például a magyar sikersportágak közül a vívás és az öttusa.

A trendet az is jelzi, hogy míg 1992-ben Barcelonában 257, 1996-ban Atlantában 271, 2000-ben Sydneyben már 300 aranyérmét osztottak ki, Athénban 301-szer hangzik majd fel a győztesek tiszteletére nemzetük himnusza. Ez a növekedés összhangban van a NOB filozófiájával, hogy minél több ország jusson esélyhez.

A létszámkorlátozás viszont azzal a következménnyel járt, hogy az olimpia már évekkal a kéthetes athéni eseménysorozat előtt megkezdődött. Nincs ebben semmi túlzás, az olimpiához szervesen hozzá tartoznak a minősítőversenyek. Ezeken dől el, hogy az egyéni és a csapatsportokban kik állhatnak rajthoz. Több sportágban vélekednek úgy, hogy szinte nehezebb az ötkarikás játékokra kijutni, mint ott sikeresen szerepelni. Egy ország sportjának az ereje már azon is lemérhető, ez az első szűrő, hogy hány versenyző és csapat képes kiharcolni az olimpiai részvétel jogát. E tekintetben jól vizsgázott a magyar sport. 1976 óta nem volt rá példa, hogy négy magyar együttes indulhatott az olimpián, ráadásul mindegyik érem-, sőt, három gárda aranyérem-esélyes. A női és a férfi vízilabda- és kézilabda-válogatottak is kvalifikálták magukat. De néhány kivétellel az egyéni sportágakban is ott lesznek a magyar színek képviselői. Persze ez nem mindig jelent valódi esélyt, mégis egyet kell érteni a Magyar Olimpi-

ai Bizottság azon döntésével, hogy a minősítést szerzettek induljanak is el az olimpián. Régebben csak a helyezésre esélyes versenyzők nevezése volt egyértelmű.

1976 óta nem volt rá példa, hogy négy magyar együttes indulhatott az olimpián, ráadásul mindegyik érem-, sőt, három gárda aranyérem-esélyes.

Ma viszont azért is fontos, hogy nagyobb létszámú csapattal szerepeljünk, mert a versenyzői létszám szabja meg alapvetően azt, hogy milyen juttatásokra tarthat igényt a magyar küldöttség, illetve mennyi lehet az összlétszám, ebből hányan lakhatnak a faluban, hányan külső szálláshelyen, milyen akkreditációkkal rendelkezünk.

Igazi családást csak a női és a férfi tornászok eredménye okozott. Ezért végül is csak egy-egy hölgy, illetve férfi tornász képviselheti a magyar tornasportot az olimpián.

Több sportágban a versenyzők nem maguknak, hanem az országnak szerzik a kvótát. Ez azt jelenti, hogy az illető ország sportvezetése dönti el, kit nevez a megszerzett kvóta alapján az adott versenyszámban. Természetesen ritka kivétellel a kvótát nyert versenyzőre esik a választás.

A XX. századi magyar sportról – beleértve a jelent is meghatározó közelmúltbeli tendenciákat – jól tájékozódhatunk az olimpiai eredményeinket összegző *1. táblázat* alapján.

A rendszerváltozást követően Barcelonában még tartották a frontot a nyolcvanas években feltűnt tehetségek, de a két utolsó olimpia eredményei már a ha-

nyatlás veszélyeire figyelmeztetnek. Nem is elsősorban az aranyérmek, hanem az átlagerőt tükröző összpontszámok alapján. A 7-8 aranyérem igencsak elfogadható teljesítmény, erre most is van esély, de a legutóbbi 135 pont aggasztó jelenség. Abban bízunk, hogy Athénban megfordul ez a tendencia. Münchenben (1972) csak hat aranyérmet szereztünk, de a 226 pont az egyik legsikeresebb olimpiai szereplést jelentette, a magyar sport erejéről szólt. Fontos lenne egy sikeres athéni szereplés, amelynek alapján talán végre érdemben megindulna a polgári demokratikus sportélet fejlesztése, megállítható lenne a kilencvenes évek második felétől jellemző értékvesztés.

Az említett csapatok mellett elsősorban a kajakosok, a vívók, az öttusázók, az úszók, a dobóatléták szállíthatják a hön áhított aranyérmeket. A mintegy tizenkét jelentős esély fele-kétharmada realizálódhat a tapasztalatok szerint. További helyezések várhatók a birkózóktól, cselgáncsozóktól, ökölvívóktól, súlyemelőktől, sportlövészekről. Régebben sokszor örülhettünk kellemes meglepetéseknek. Most a bennfentesek inkább egy látványos kudarctól tartanak. Ennek is csekély a valószínűsége az objektív előzmények alapján. Aggodalomra inkább a 2008-as és az ezt követő olimpiákra gondolva van okunk, annyira vékony az utánpótlás, kevés igazi tehetség jelentkezik, számos korábbi nevelő egyesület megszűnt, a támogatás hiánya miatt elsorvadt. A világ pedig látványosan fejlődik. Az olimpiai felkészülés is már arra figyelmeztet (feltehetőleg az üzenetet felerősíti majd maga az olimpia), hogy napjainkban a sportmozgalom mennyiségi fejlesztése és a tudatos

1. TÁBLÁZAT

A magyar sportolók olimpiai helyezései

Év	Helyszín	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Összpontszám
1896	Athén	2	1	3	2	–	1	38
1900	Párizs	1	2	2	3	3	–	40
1904	St. Louis	2	1	1	1	1	–	28
1908	London	3	4	2	5	4	2	74
1912	Stockholm	3	2	3	5	3	2	66
1924	Párizs	2	4	4	2	4	5	69
1928	Amszterdam	5	5	–	3	4	3	80
1932	Los Angeles	6	5	5	4	5	2	111
1936	Berlin	10	1	5	7	7	4	134
1948	London	10	5	13	10	10	2	199
1952	Helsinki	16	10	16	6	9	7	269
1956	Melbourne	9	10	7	10	11	6	199
1960	Róma	6	8	7	9	7	4	155
1964	Tokió	10	7	5	7	15	6	182
1968	Mexikóváros	10	10	12	4	7	2	196
1972	München	6	13	16	9	9	10	226
1976	Montreal	4	5	13	10	9	10	163
1980	Moszkva	7	10	15	13	13	10	234
1988	Szöul	11	6	6	14	13	12	211
1992	Barcelona	11	12	7	5	9	10	208
1996	Atlanta	7	4	10	8	5	7	150
2000	Sydney	8	6	3	5	9	4	135
Összesen		149	131	155	142	157	109	3167

tehetségkutatás, tehetséggondozás elengedhetlenül fontos.

Athénra gondolva a világban jól érzékelhető a szorongás. Nincs békeség a jelenben, márpedig az olimpiák klasszikusan a békéről, a népek, az emberek barátságáról üzennek. A gondok az iraki és afganisztáni helyzettel kezdődnek. Általános az aggodalom egy lehetséges terrorista akció miatt, hiszen az olimpia ideális célpont volna, ideirányul az egész világ figyelme. Jól tudjuk, hogy a szervezők nemzetközi segítségre is számíthatnak, mindent megtesznek a biztonságért..., tökéletes védelem azonban nincsen. Maga a szorongás már önmagában is szomorú üzenet világnk helyzetéről.

A további aggodalmak már a sporttal kapcsolatosak. Megőrzi-e emberarcát, humánus jellegét a XXI. század sportja, példa marad-e a világ ifjúsága számára, vagy menthetetlenül áldozatául esik a pénz utáni hajszának, a cirkuszi elemeknek?

Egyszerűbben kérdezve: a doppingháború milyen fejete zajlik majd Athénban? Sikeres lesz-e a Nemzetközi Olimpiai Bizottság évek óta formálódó stratégiája, amely a World Antidoping Agency, a WADA tevékenységében ölt testet? Az a szabály, hogy az Athénba érkezéstől kezdve mindenki ellenőrizhető, visszatartja, fékezi-e majd a doppingolókat? Melyik teória látszik majd beigazolódni; hogy mindenki használ tiltott gyógyszereket, eszközöket; a kevésbé óvatosak, kisebb tudományos háttérrel rendelkezők bukhatnak le? Vagy hogy csak a csalók doppingolnak, őket buktatja meg a szigorú ellenőrzés?

Lesz-e egyáltalán látványos lebukás? Mindenesetre az elmúlt esztendő is a doppingháború fokozódásáról szólt. Először derült ki, hogy immár kifejezetten doppingolásra kísérleteztek ki – természetesen az Egyesült Államokban – anabolikus szteroidot, a THG-t, a tetrahydrogesztriront. Ismeretes, hogy annál inkább alkalmas egy hormonkészítmény doppingolásra, minél erőteljesebb az anabolikus, mérsékelt az androgén hatás, no meg lényeges a gyors ürülés.

A másik oldalon, a dopping ellen küzdők is újítottak. Ezt jelzi a TUE – therapeutic use exemption – fogalma. Arról van szó, hogy eddig elég volt egy egyszerű orvosi igazolás arról, hogy a versenyző betegsége, többnyire asztma miatt szorult antiasztmatikus, anabolikus hatású gyógyszerre. A TUE-szabály bevezetése azt jelenti, hogy az úgynevezett legális gyógyszer-szedést teljes orvosi dokumentációval kell alátámasztani, azaz be kell nyújtani a sportoló, a páciens teljes kórtörténetét, az elvégzett vizsgálatokat, laboratóriumi leleteket. Nyilvánvaló a szándék: az egyszerű hamis igazolások kizárása. Amióta a montreali olimpián (1976) nagyszámú orvosi igazolást nyújtottak be – ekkor vezették be ezt a lehetőséget –, ismerős a megállapítás: a nemzeti érzés erősebb az orvosi eskünél.

Ugyanakkor nyilvánvalóan fontosabbá vált az élsportban az orvosi ellátás. Mind a tudományos felkészítés, mind a nagyfokú igénybevétel, mind a sérülések igénylik ezt. Jellemző, hogy míg negyven évvel ezelőtt, 1964-ben a tokiói olimpián mindössze két orvos volt a magyar olimpiai csapatban, Athénban tizenöt orvos lesz az összesen harminckét fős egészségügyi csoportban: 15 orvos, 12 gyógyró, három pszichológus, két gyógytornász. Ez igen helyes döntés, a magyar versenyzők és csapatok orvosi ellátásáról megszokott orvosaik gondoskodhatnak, s egyben minden alapszakma képviselve van. A sikeres magyar szereplés az egészségügyi ellátáson nem múlhat.

Szép lenne, ha az ősi színhelyen a XXI. század első olimpiája, túl a szenzációs sportélményen, hozzá tudna járulni a maga szép, de szerény eszközeivel világnk pozitív változásaihoz. Mert végül is ez lenne a cél.

dr. Frenkl Róbert

Általános az aggodalom egy lehetséges terrorista akció miatt, hiszen az olimpia ideális célpont volna, ideirányul az egész világ figyelme.

